

Materiál na rokovanie
Mestského zastupiteľstva
hlavného mesta SR Bratislavy
dňa **21.11.2013**

Návrh na spolufinancovanie projektu *Obnova bratislavských mestských hradieb z grantu Ministerstva kultúry SR „Obnovme si svoj dom“*

Predkladateľ:

Milan Ftáčnik v.r.
primátor

Zodpovedný:

Lubomír Andrassy v.r.
riaditeľ kancelárie primátora

Spracovateľ:

Ing. Michal Feik v.r.
poradca primátora

Materiál obsahuje:

1. Návrh uznesenia
2. Dôvodová správa
3. Informácia o súčasnom stave a príprave obnovy mestských hradieb
4. Uznesenie MsR zo dňa 7.11.2013

Návrh uznesenia

Mestské zastupiteľstvo po prerokovaní materiálu

schvaľuje

spolufinancovanie projektu „Obnova bratislavských mestských hradieb“ z grantu Ministerstva kultúry SR „Obnovme si svoj dom“ vo výške 5%, t.z. 1.000,- Eur.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Ministerstvo kultúry SR zverejnilo v rámci účelu ochrany, obnovy a rozvoja kultúrneho dedičstva výzvu na predkladanie žiadostí na podporu projektov systematického prístupu k ochrane národných kultúrnych pamiatok, projektov prípravy a realizácii obnovy alebo reštaurovania kultúrnych pamiatok aj v lokalitách svetového kultúrneho dedičstva a projektov identifikácie, dokumentácie, prezentácie, interpretácie, publikovania a využitia pamiatkového fondu v súlade s ich pamiatkovými hodnotami.

Zámerom hlavného mesta SR Bratislavy je podať projekt v rámci výzvy „*Obnovme si svoj dom*“ na prípravu projektovej dokumentácie a obnovu časti mestských hradieb vo výške 20.000 eur. Vzhľadom na to, že minimálna výška spolufinancovania v rámci tejto výzvy je stanovená minimálne na 5%, **tento materiál navrhuje Mestskému zastupiteľstvu schváliť spolufinancovanie projektu vo výške 1.000 eur.**

Termín uzávierky grantového kola je 2.12.2013.

Informácia o súčasnom stave a príprave obnovy mestských hradieb

Mestské hradby patria medzi kultúrne pamiatky Bratislavy a k turisticky najatraktívnejším častiam pamiatkovej zóny. Možno ich považovať za dominantu mesta, pričom sú už dvanásť rokov zatvorené pre verejnosť a chátrajú. Tento materiál analyzuje ich súčasný stav a navrhuje jednotlivé kroky, ktoré sú potrebné k tomu, aby mohli byť postupne po častiach sprístupnené verejnosti.

Od augusta 2013 sa uskutočnili štyri brigády, na ktorých dobrovoľníci vyčistili areál hradieb od náletových burín a rastlín, odpadkov a odstránili nebezpečné dosky z výhliadky. Myšlienka obnovenia hradieb sa stretla s veľkým pozitívnym ohlasom verejnosti, okrem Bratislavského okrášľovacieho spolku, OLO a dobrovoľníkov sa zapojili do upratovania aj súkromné firmy.

V ďalšom kroku navrhujeme vypracovanie prieskumu, statického posúdenia hradieb a projektovej dokumentácie I. etapy statického zabezpečenia v rozsahu nevyhnutnom pre sprístupnenie predmetného úseku pre verejnosť (od Dómu Sv. Martina po lávku nad Staromestskou ulicou). Na základe týchto podkladov budeme vedieť aj odhad ceny stavebných prác.

Cieľom tejto aktivity je po častiach sprístupňovať mestské hradby pre verejnosť tak, ako to dovoľí finančná kondícia mesta. Na čistenie hradieb naďalej počítame s dobrovoľníkmi, časť nákladov môže byť pokrytá sponzorsky, resp. z grantov.

Zároveň navrhujeme zveriť objekt do správy Generálneho investora Bratislavy ako nástupníckej organizácie Paming-u.

1. Pôvodná rekonštrukcia

- Obnova mestských hradieb prebiehala v rokoch 1975 až 1991 v dvoch etapách.
- I. etapa – územie od styku ulíc Kapitulská – Na Vřšku po štít Eszterházyho paláca (Kapitulská 6-8)
 - II. etapa – územie od Eszterházyho paláca po Dóm sv. Martina (celková dĺžka hradieb je cca 200 bm)

Náklad rekonštrukcie bol 37 340 tis. Sk, stavbu realizovali š.p. Stavoindustria Bratislava a š.p. Pamiatkostav Žilina. Kolaudačné rozhodnutia na jednotlivé etapy boli vydané v roku 1992.

Objekt hradieb je pod názvom **Múr hradbový a bašta, západný úsek mestského opevnenia, Staromestská ulica**, zapísaný pod číslom 120/7 v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR ako národná kultúrna pamiatka.

2. Dnešný stav a dôvod uzavretia

Dotknuté územie je od svojho dokončenia a sprístupnenia z hľadiska údržby a prevádzky veľmi problematické. Nielen, že je terčom vandalov ničiacich rôzne časti opevnenia (dlažby, osvetlenie, brány, poklopy na vpustiach, striekanie sprejmi), ale stáva sa útočiskom asociálov ako bezdomovci a narkomani. Hlavné mesto sa snažilo problém riešiť formou nájomnej zmluvy so združením Tovarišstvo starých bojových umení a remesiel, ktoré v rokoch 1993 až

2000 malo lokalitu udržiavať a oživiť kultúrno-spoločenskými akciami. Organizácia PAMING po skončení nájmu však prevzala areál v dezolátnom stave, nebezpečnom pre chodcov a turistov, preto PAMING pristúpil v roku 2001 k jeho dočasnému uzavretiu, ktoré trvá doteraz. Na zverenom území sa vykonávala len základná údržba v rozsahu čistenie komunikácie, odstraňovanie náletovej zelene, drobné opravy podľa možností schváleného rozpočtu. Z väčších investícií sa rokoch 2003 – 2004 podarilo zreštaurovať len zachovanú vežu mestského opevnenia tzv. „Baxovu vežu“, na iné aktivity neboli pridelené financie.

Súčasný stav hradieb je zlý, stavebno-technický stav konštrukcií sa iba zhoršuje. Poveternostné vplyvy narušené konštrukcie devastujú, v roku 2010 silný vietor narušil drevenú vyhlíadku pri dome tak, že bolo potrebné pristúpiť k jej demontáži. V murive hradieb a v dlažbe sa prejavujú aj trhliny, napríklad v blízkosti pôvodnej veže opevnenia. Uvoľnený materiál padá na komunikácie a ohrozuje bezpečnosť chodcov. V roku 2011 sa pristúpilo k demontáži časti tehlovej koruny v mieste dvoch najväčších trhlín.

3. Príprava zámeru obnovy

PAMING ešte v roku 2007 požiadal KPÚ Bratislava o rozhodnutie k zámeru obnovy NKP, ktoré bolo vydané pod č. BA/07/1970/2/7654/St v októbri 2007. V rozhodnutí sú stanovené podmienky prípravy a realizácie obnovy, najmä rozsah prieskumov, prípravnej a projektovej dokumentácie. KPÚ Bratislava taktiež uskutočnil v roku 2010, 2012 a v roku 2013 na hradbách štátny pamiatkový dohľad v zmysle zák. č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v platnom znení, kde je konštatovaný zhoršujúci sa stavebno-technický stav hradieb, žiada pokračovať v príprave obnovy a v roku 2013 stanovil dielčie termíny na vykonanie čistenia hradieb od náletovej zelene a na vypracovanie stavebno – technického posudku.

Základné fakty o objekte

- Objekt je majetkom hlavného mesta SR Bratislavy, v súčasnosti nezverený konkrétnemu správcovi. Posledným správcom bola organizácia Paming, ktorá však objekt nemala zverený do správy. Z tohto dôvodu po zrušení organizácie Paming neprešla správa do nástupníckej organizácie GIB.
- Pozemky, ktoré sú súčasťou objektu mestského opevnenia nie sú všetky v majetku hlavného mesta, ale aj ďalších troch vlastníkov.
- Objekt ako celok je zlom technickom stave a vyžaduje si celkovú pamiatkovú obnovu.
- Aj čiastkové sprístupnenie objektu si vyžaduje úpravy, aby bola zaručená bezpečnosť návštevníkov. Všetky úkony vykonávané na objekte, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou, si vyžaduje súhlas Krajského pamiatkového úradu Bratislava.
- Na základe výsledkov statického posudku a následnom stanovení nutných úprav a po konzultácii s KPÚ, bude možné stanoviť odhad požadovaných nákladov na čiastočné sprístupnenie objektu od Dómu sv. Martina po prechod na Židovskú ulicu.
- Predpokladom plynulého zabezpečovania prác a činností na objekte je stanovenie správcu, ktorý bude zabezpečovať a koordinovať všetky činnosti súvisiace s udržiavaním, pamiatkovou obnovou a prevádzkou objektu, vrátane vypracovania postupu prác na sprístupnení celého objektu. Ako budúci správca prichádza do úvahy GIB, ktorý prevzal po zrušení Paming-u jeho činnosti.
- Doterajším problémom zverenia objektu boli viacerí vlastníci pozemkov. Je pravdepodobné, že vysporiadanie pozemkov by bolo zdĺhavé a finančne náročné. Ako možné riešenie je spolu s oddelením správy nehnuteľností zvážiť možnosť zverenia

objektu, tej časti, kde je vlastníkom hlavné mesto, konkrétnemu správcovi a až potom riešiť prípadné vysporiadanie, alebo nároky spolumajiteľov pozemkov.

Doteraz uskutočnené kroky na sprístupnenie hradieb

- **3. 7. 2013** - Štátny pamiatkový dohľad v zmysle zák. č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu
- **30. 7. 2013** – Na základe iniciatívy Bratislavského okrásľovacieho spolku sa uskutočnila obhliadka objektu za prítomnosti zamestnancov Hlavného mesta (Michal Feik) a Generálneho investora Bratislavy (Zdenka Turzиковá)
- **7. 9. 2013** - bola zriadená Facebooková stránka iniciatívy Obnovme hradby www.facebook.com/obnovme.hradby
- **9. 8. 2013** – Prvá brigáda – boli odstránené náletové dreviny, vyčistená bola podstatná časť koridoru od Sv. Martina po nádvorie pri Baxovej veži. Aktivita sa stretla s veľmi pozitívnym ohlasom verejnosti aj médií.
- **14. 8. 2013** - Obhliadka hradieb za účasti Ing. Ivana Staníka z Krajského pamiatkového úradu v Bratislave, špecialistu na historické fortifikácie a Ing. Vladimíra Kohúta, statika - špecialistu na historické stavby. Tehlový veniec na vrchu hradieb, ktorý je zvetraný, je potrebné oklepať od uvoľneného materiálu. Umiestňovať naň sieťku proti padaniu úlomkov tehál po tomto zásahu nebude potrebné. Podmienkou však bude každoročná jarná revízia stavu a odstránenie ďalších uvoľnených kusov. Z vnútornej strany hradieb je potrebné čo najskôr odstrániť drevenú ochodzu, ktorá je prehnitá a padá.
- **28. 8. 2013** – Druhá brigáda – vyčistené bolo okolie Baxovej veže, odborníci na výškové práce odstránili nebezpečné zhnité dosky z pešej výhliadky.
- **7. 9. 2013** – Tretia brigáda – uskutočnilo sa tretie čistenie hradieb, po ktorom je areál kompletne uprataný, odvoz odpadu zabezpečila firma OLO. Posledným krokom bude už len vyzametanie a odvoz zvyšného odpadu.
- **9. 9. 2013** – Uskutočnilo sa pracovné stretnutie zástupcov Hlavného mesta, Generálneho investora Bratislavy, Bratislavského kultúrneho a informačného strediska, Bratislava Tourist Board a Bratislavského okrásľovacieho spolku. Z tohto stretnutia vzišiel návrh krokov, ktoré predkladáme v tomto materiáli.
- **21.9.2013** – Uskutočnenie štvrtého upratovania hradieb, odvoz a likvidácia odpadu. Mestské hradby sú kompletne vyčistené a upratané.
- **27.10.2013** – Vo východnej časti hradieb sa uskutočnilo prvé verejné podujatie po dvanástich rokoch s názvom Stredovek na hradbách. Stretlo sa s mimoriadne veľkým a pozitívnym záujmom verejnosti.

Odhad finančných nákladov

V tejto časti uvádzame predpokladanú finančnú náročnosť zámeru obnovy (hrubý odhad s DPH). V roku 2013 navrhujeme objednať stavebno-technický prieskum časti územia, projektovú dokumentáciu a geodetické zameranie. Cenová ponuka (zo dňa 12.9.2013) na tieto úkony je vo výške 8.400 eur (s DPH). Na základe týchto podkladov budeme mať k dispozícii rozpočet na nevyhnutné stavebné práce potrebné pre sprístupnenie časti areálu pre verejnosť. Ostatné uvádzané náklady sú hrubým odhadom na základe starších materiálov.

Náklady na rok 2013

- Náklady na stavebno-technické prieskumy celého územia
 - úsek A (od domu po lávku) 1.440 EUR
 - úsek B (od lávky po „Baxovu“ vežu) 960 EUR
- PD statického zabezpečenia úseku od domu po lávku 1.800 EUR
- geodetické zameranie celého územia hradieb (zameranie zabezpečí magistrát) 4.200 EUR

Náklady na rok 2013 spolu s DPH 8.400 EUR

Náklady na rok 2014

- pamiatkové výskumy, projekty sanácie a rekonštrukcie 47.000 EUR
- realizácia úpravy 1. etapy sprístupnenia, t.j. úseku od Dómu Sv. Martina po lávku nad Staromestskou ulicou sponzorsky

Časť nákladov vo výške 20 tisíc eur navrhujeme pokryť grantom z Ministerstva kultúry SR „Obnovme si svoj dom“.

Náklady na roky 2015 - 2016

- Nevyhnutné sanačné a reštaurátorské práce pre znovu sprístupnenie územia verejnosti po etapách, 2.a 3. etapa 400.000 EUR
- Dobudovanie areálu o sociálne a prevádzkové zázemie 300.000 EUR

Navrhované prevádzkovanie areálu hradieb

Údržba, revitalizácia, rekonštrukčné práce: zverenie do správy GIB-u

Financovanie: Hlavné mesto SR, Bratislava Tourist Board, sponzori, granty, dobrovoľníci, zbierka v spolupráci s BOS

Organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií: BKIS, Bratislavský okrášľovací spolok (BOS) a ďalší

Propagácia: Hlavné mesto, Bratislava Tourist Board

Pravidelné čistenie areálu: dobrovoľníci v koordinácii Hlavného mesta a BOS

Prínos pre cestovný ruch a využitie pre kultúru

Opätovné spriechodnenie hradieb by mohlo uľahčiť a spríjemniť prechod z pešej zóny do podhradia, ktoré uzavretím hradieb a lávky na Židovskú ulicu prestalo byť súčasťou prirodzenej turistickej trasy. Nádvorie v hradbách by mohlo predstavovať zaujímavý priestor na kultúrne podujatia komornejšieho charakteru. Bašty zase majú potenciál byť v budúcnosti využité ako malé vinárničky či kaviarničky, kde by sa dalo počas prechádzky mestom zastaviť na pohárik vína či Bratislavský rožok. Hradby tak majú potenciál stať sa po sanácii ďalšími miestom dodávajúcim mestu charakteristickú atmosféru.

Keďže predĺžiť pobyt návštevníkov v meste patrí z pohľadu rozvoja cestovného ruchu medzi priority, je dôležité vyhľadávať miesta ktoré majú potenciál rozšíriť možnosti stráviť čas v centre mesta v atraktívnom prostredí. V prípade kompletnej obnovy hradieb by vznikol veľmi zaujímavý priestor pre rôzne dielne predvádzajúce rôzne tradičné remeslá, čo by opäť

zatraktívnilo pobyt v Bratislave a poskytovalo možnosť ako v Bratislave zmysluplne stráviť voľný čas.

V rámci projektu sprístupnenia a oživenia hradieb počítame so zapojením aj mestskej organizácie BKIS a to v dvoch hlavných okruhoch:

1. Konkrétne akcie

- prípravy a realizácie úvodných akcií vo vlastnej réžii, a to podľa obdobia sprístupnenia napr. Podujatie k Vianociam, Deň Bratislavčanov, Kultúrne leto a pod.

2. Koncept využívania na udalosti

- na základe skúseností z projektov pred uzavretím hradieb, podnetov a projektov od súčasných partnerov zámeru otvorenia hradieb - BKIS na základe poverenia mesta osloví tvorcov a spracuje návrhy možných prístupov k aktivitám na hradbách.

**Návrh na spolufinancovanie projektu Obnova bratislavských mestských hradieb z grantu
Ministerstva kultúry SR „Obnovme si svoj dom“**

kód uzn.: 6.1

Uznesenie č. 1006/2013

zo dňa 07. 11. 2013

Mestská rada po prerokovaní materiálu

odporúča

Mestskému zastupiteľstvu hlavného mesta SR Bratislavy

schváliť na spolufinancovanie projektu „Obnova bratislavských mestských hradieb“ z grantu Ministerstva kultúry SR „Obnovme si svoj dom“ vo výške 5%, t. z. 1 000,00 Eur.